

HEDESSELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 11

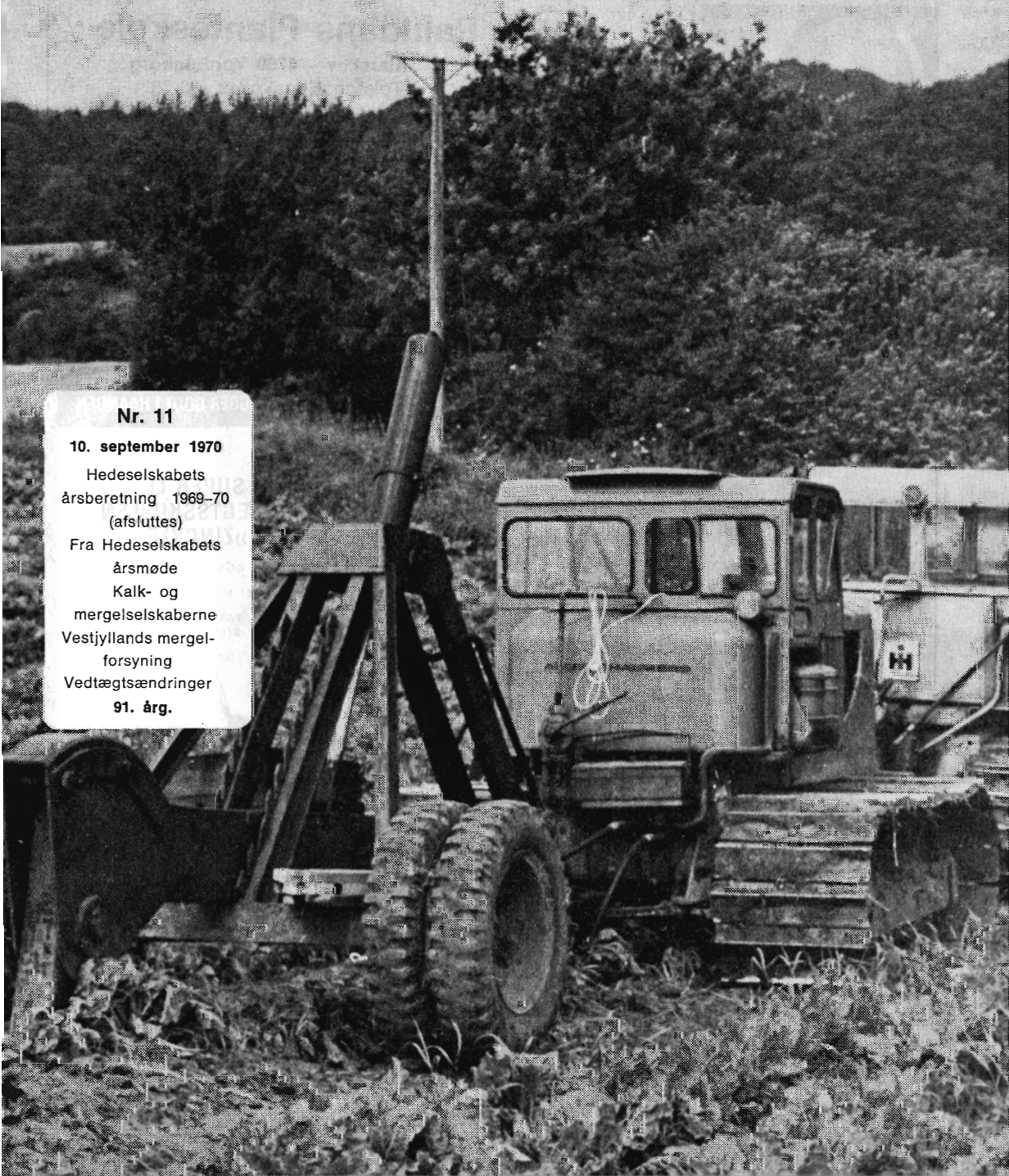
10. september 1970

Hedeselskabets
årsberetning 1969-70
(afsluttes)

Fra Hedeselskabets
årsmøde
Kalk- og
mergelselskaberne
Vestjyllands mergel-
forsyning

Vedtægtsændringer

91. årg.

CREDITKASSEN FOR LANDEJENDOMME I ØSTIFTERNE (Landcreditkassen)

Lån mod 1. prioritet i landbrug, skov- og havebrug
samt grundforbedringslån

Anker Heegaardsgade 4 . København V

ALT I CEMENT **VARER**

Vi kan levere nok i alle
gængse størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering — reel
betjening.

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**
Telefon 21 21

Paludans Planteskole ^{A/S}

Clarskov — 4760 Vordingborg
Telefon Clarskov 9 (03-782)

SKOVPLANTER, LÆ-, HÆK- og HEGNSPLANTER

Drænrensning

med Hedeselskabets højtryk-
maskiner udføres over hele lan-
det. Henv. til Hedeselskabets
lokale kontor eller til hovedkon-
toret Viborg, tlf. (06) 62 61 11,
lokal 244.

10% **Finansbanken**
Vesterbrogade 9
1501 København V.
p.a. Tlf. (01) 21 22 22
Søndergade 4-6 · 8000 Århus C. · (06) 13 11 33

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg
Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort faveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:
Mandag, tirsdag
og onsdag 10-16
torsdag og fredag 10-17,30

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering Brøndrør

MARKVANDING

DANREGN

SPECIALFIRMA · FORLANG TILBUD
BRANDE · TLF. 07-18 0755*

MODERNE HAVEREDSKABER
DER LIGGER GODT I HAANDEN

1987 teknisk design

SUPER LET- VÆGTSSKOVLN »ZINCKLET«

GØR ARBEJDET LET
LET MEN STÆRK SKOVL
FAAS OGSAA MED
STØVLEBESKYTTER
DEN ER RIGTIG

NR. 202 K

ZINCK GODTHAAB

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

7 gode argumenter for **NPK**

- 1** NPK er billigere nu end til foråret.
- 2** NPK leveret som løsvare koster 26 kr. mindre pr. ton.
- 3** NPK fra Norsk Hydro er prillet og leveres også i stærke plast- eller papirsække.
- 4** Med NPK udbringes alle næringsstoffer i een arbejdsgang.
- 5** Alle 4 NPK-typer indeholder magnesium, NPK 15-4-12 og 14-4-17 tillige kobber.
- 6** NPK bruges på alle jordtyper og til alle afgrøder.
- 7** NPK forenkler gødsningen og giver en tiltrængt arbejdslettelse i det travle forår.

Lad derfor Deres forhandler give Dem et tilbud på levering af NPK allerede nu!

Spørg efter prillet NPK - et kvalitetsprodukt fra

NORSK **HYDRO**

gevinst

wavin

PVC DRÆNRØR MED SLIDSER

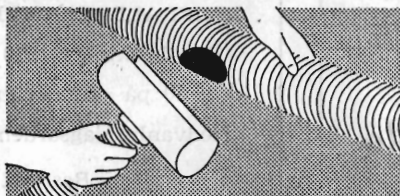
Dimensioner fra 50-90 mm. Lav vægt, store længder, enkel samling, minimal grøftevidde. Mulighed for maskinel lægning. Med alt tilbehør - fittings, filtermateriale m. v.

NORDISK WAVIN a.s.,
Søren Frichsvej 51-53,
8230 Aabyhøj.
Telf. Århus (06) 15 55 33.

Sjællands-Lager:
Skovvej 21,
4330 Hvalsø.
Telf. (03-408) 217 - 327 - 417.

DRÆN-RØR

EFFEKTIVE, FUNKTIONSSIKRE DRÆNRØR MED »VORTER«

TARKETT P.V.C-rør er en revolutionerende nyskabelse og har allerede vundet stærk udbredelse. Drænrørene er fremstillet i slagfast, frostsikker hård P.V.C., og har 17 cm² vandtagingsareal på 1000 slidser, fordelt over 250 »vorter« pr. løbende m. Drænrørene er korrugeret og har derfor stor modstandskraft overfor tryk. Den fleksible konstruktion giver funktionssikre ledninger under de vanskeligste forhold. Drænrørene leveres i ruller. Længde pr. rulle, diameter og vægt er anført her:

HANDELS- OG INGENIØRFIRMA

BRAGE MICHELSEN

YDRE DIAMETER mm	LÆNGDE/RULLE m	VÆGT/RULLE kg
50 (2")	300	53
90 (3")	150	63
110 (4")	100	55
160 (6")	50	60
225 (9")	6	

INDHENT TILBUD.

TARKETT P.V.C.-RØR EN GROS . RUNDHØJALLE 135 . 8270 HØJBJERG . TLF. ARHUS 06-2710 44

PINDSTRUP SPHAGNUM (tørvestrøelse)

Leveres i baller i den anerkendte størrelse i kvaliteterne

- FIN - MELLEMFIN - GROV - samt kvaliteten
- LØS, USORTERET

Desuden leveres kvaliteten

- FIN TØRVESTRØELSE (sphagnum) i 430 liters poser og 200 liters poser

Forhandlere overalt i landet.

PINDSTRUP MOSEBRUG ½

8964 Pindstrup . Tlf. (06) 39 61 00

VI ER ALTID TIL DERES TJENESTE...

Det er det enkleste at have overenskomst med redningskorpserne om brandslukning, redningstjeneste samt ambulance- og sygekørsel.

De danske redningskorps

Porositrør

det moderne dræningsmateriale for vanskelig dræning.

DANSK POROSIT [^]/_s

Telf. (06) 14 22 22
Strandvejen 96 . Aarhus C
Øst for Storebælt:
Jystrup, telf. Ortved
03628-300

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND« TEGLVÆRK

Ulstrup - Tlf. (06) 46 30 10

A/S Plantningselskabet

»Sønderjylland«

afholder
GENERALFORSAMLING

den 5. oktober 1970
kl. 11.30 på »Tønderhus«
Sædvanlig dagsorden.

Bestyrelsen.

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsgade
Telf. (06) 87 03 33 - 87 00 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

■ Tegn abonnement på
Hedeselskabets Tidsskrift ■

HOLSTEBRO BETONVAREFABRIK

v/ ingeniør Anders Poulsen
Holstebro telf. (074) 2 00 03

Alt i betonvarer
indenfor
Dansk Ingeniørforenings
normer

Bjerringbro Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938
Bjerringbro (06) 08 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Alltid leveringsdygtig

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (06) 62 14 00
Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15
Lørdag lukket
Aftenskædtilon:
Torsdag kl. 16-18,30
Fredag kl. 18,30-20

Fillaler:
Karup
Mammen
Løgstrup
Vestervang

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

[^]/_s MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

AVERTER

HEDESELSKABETS

TIDSSKRIFT

FORLANG
»ODIN«
ØL

FINESTE KVALITETER

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 11

10. september 1970

91. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. – Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Årsberetning 1969-70 ved direktør Fr. Heick (afsluttes). – Fra Hedeselskabets årsmøde. – Kalk- og mergelselskaberne. – Vestjyllands mergelforsyning havde rekordår. – Ændringer i Hedeselskabets vedtægt. – I få ord.

Forsiden: Hedeselskabets Maskincentral, der har hjemsted i Klosterlund ved Engesvang, har i flere måneder været i fuldt sving på Kolding-egnen med at grubbe vej i 110 centimeters dybde for Post- og Telegrafvæsenets hidtil sværeste kabel. Maskincentralen er den eneste grubber i Danmark, der kan præstere det pågældende arbejde, og samtidig levere det svære trækmateriel bestående af to store larvefodstraktorer til at trække den efterfølgende kabelnedlægningsmaskine. (fot: Skodshøj, aug. 1970).

Årsberetning 1969-70

ved direktør *Fr. Heick*

I det følgende afsluttes årsberetningen, der blev forelagt repræsentantskabet på årsmødet i Herning den 23. juni.

Sammenfattende kan beretningsåret kaldes tilfredsstillende for Det danske Hedeselskab. Vi har dog endnu et stykke vej, inden vi kan tale om økonomisk konsolidering.

For økonomisk at kunne klare det hugststop, som vi måtte acceptere efter de store stormfaldsperioder for 3 år siden, måtte vi anmode om forstærkning, og med tilslutning fra finansudvalget blev der tilstået Hedeselskabet et statslån på 1,5 mill. kr. Det har vist sig, at hugststoppet ikke alene var nødvendigt, det var også en forstandig økonomisk foranstaltning. Situationen blev lettet for de direkte katastroferamte, og det hugstmodne træ, der endnu stod på roden,

har udover væksten fået en ikke ubetydelig værdistigning gennem de sidste års prisstigning på træ. Hedeselskabet har i år tilbagebetalt en trediedel af det optagne lån.

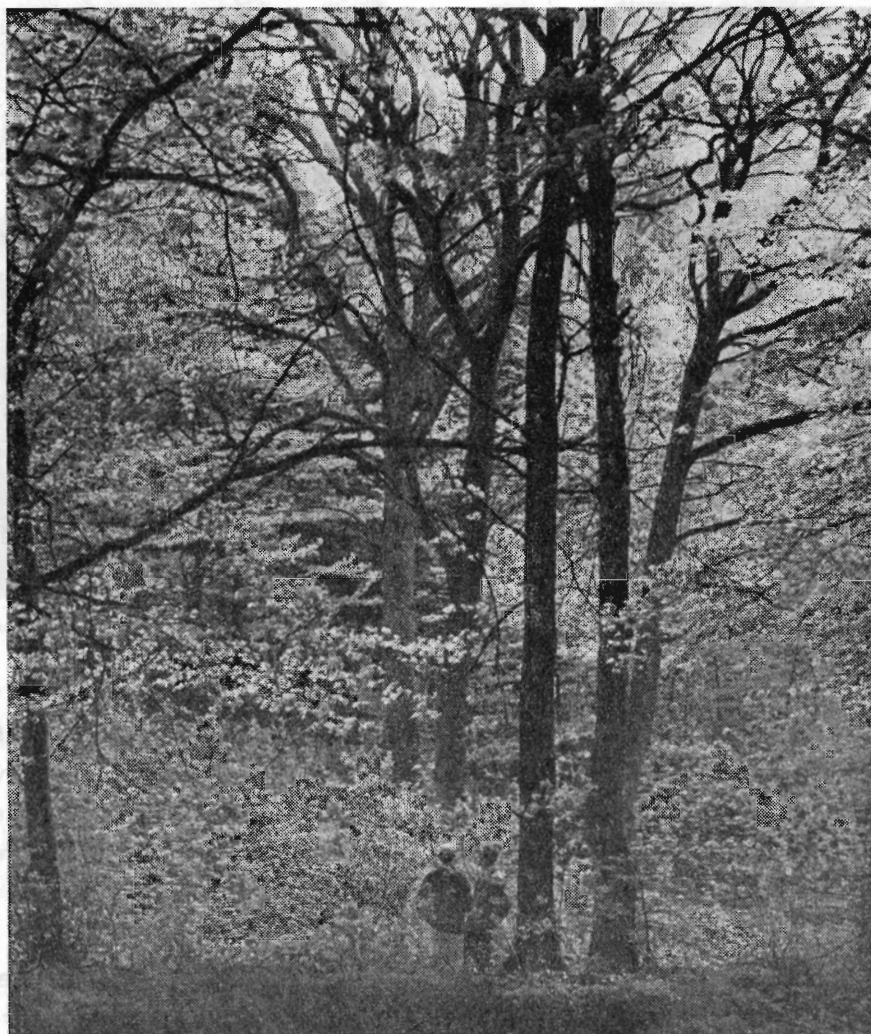
Nyoprettelse af plantager under fredskovsvilkår er fortsat af-tagende. Misforholdet mellem omkostningerne ved anlæg af plantager og nettoværdien af solgte træeffekter har medført, at interessen for anlæg af nytteskov er dalende.

I modsætning til hvad der var tilfældet for nogle år siden, er interessen for offentlig støtte til anlæg af plantager ikke særlig udtalt. Ændringen i landbrugsloven i 1967, hvor bygningspligten bortfaldt, og hvor loven i stedet kom til at indeholde en bestemmelse om, at der skal indhentes dispensation i hvert enkelt tilfælde, såfremt man ønsker at plante skov på landbrugsarealer, virkede yderligere som en bremse på tilplantningen. Der skal oftest indhentes udtalelse fra flere instanser, inden en sådan tilladelse gives, og det føles i bedste fald besværligt.

Det er et spørgsmål, om man ikke både i lovgivningen og administrationen igen skal indbygge en tilskyndelse til udvidelse af arealet med nytteskov. Tilgangen af unge til landbrugserhvervet er nu så ringe, at der heri ligger et grundlag for at antage, at en række marginaljorder fortsat vil glide ud af landbrugsdyrkingen i løbet af de kommende år. Selv om udvidelsen af de ikke landbrugsmæssigt dyrkede arealer i hovedsagen vil gå til de såkaldte rekreative områder, bør den sidste tids faste pristendens på træmarkedet, der længe har været forudset i en række F. A. O. prognoser, mane til fornyet interesse for anlæg af nytteskov i Danmark.

Der er i de senere år rettet bebrejdelser mod Hedeselskabet, idet man fra visse sider har fundet, at selskabet for ensidigt har virket for størst mulig produktion på dansk jord – det være sig til landbrugsformål eller skovbrugsformål. Hedeselskabet har hidtil måtte virke med et udpræget produktivt sigte, men har inden for denne ramme været med til at udvikle landskabspartier af betydelig rekreativ værdi. Hedeselskabet ejer store arealer af denne type, som der værnes om med pietet og ansvarsfølelse, og som værdsættes højt af et stort publikum.

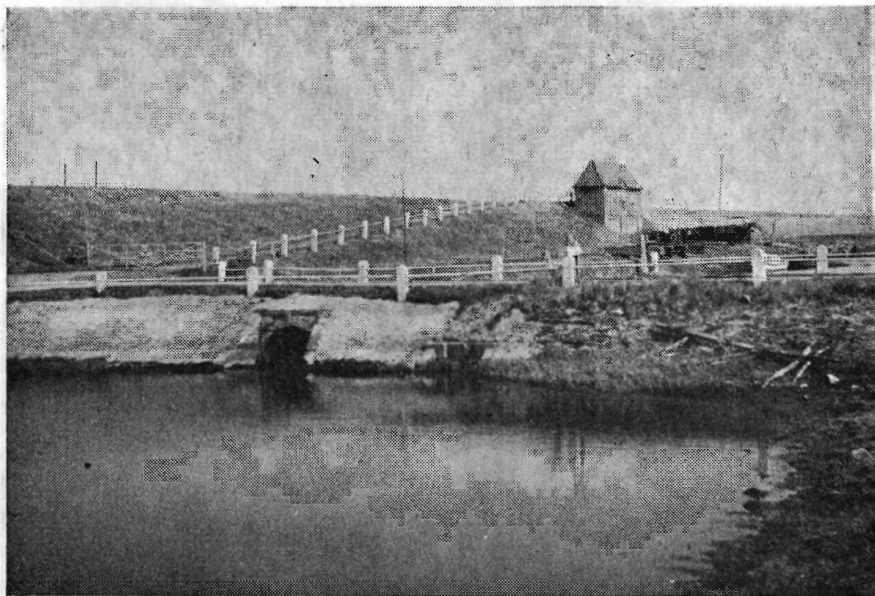
Det er derfor naturligt, at kulturministeriet har bedt Hedeselskabet om at være med i et udvalg, der skal rådgive ministeren ved-

Fra den gamle park ved Høgildgaard. Fot. 21/5-70.

rørende tilrettelægning af administrationen af den nye naturfredningslov. Hedeselskabet har ved dets vidtforenede arbejde mulighed for at bistå myndighederne med en række af de opgaver, som denne lov gør aktuelle i de kommende år.

Ved årsmødet i fjor blev der givet udtryk for bekymring for, hvordan læplantningsarbejdet kunne videreføres på det givne økonomiske grundlag. Her er der i årets løb fundet en løsning, som forhåbentlig giver et rimeligt arbejdsgrundlag. Landbrugsministeriet var tidligere gået med til, at den aktuelle bevilling kunne

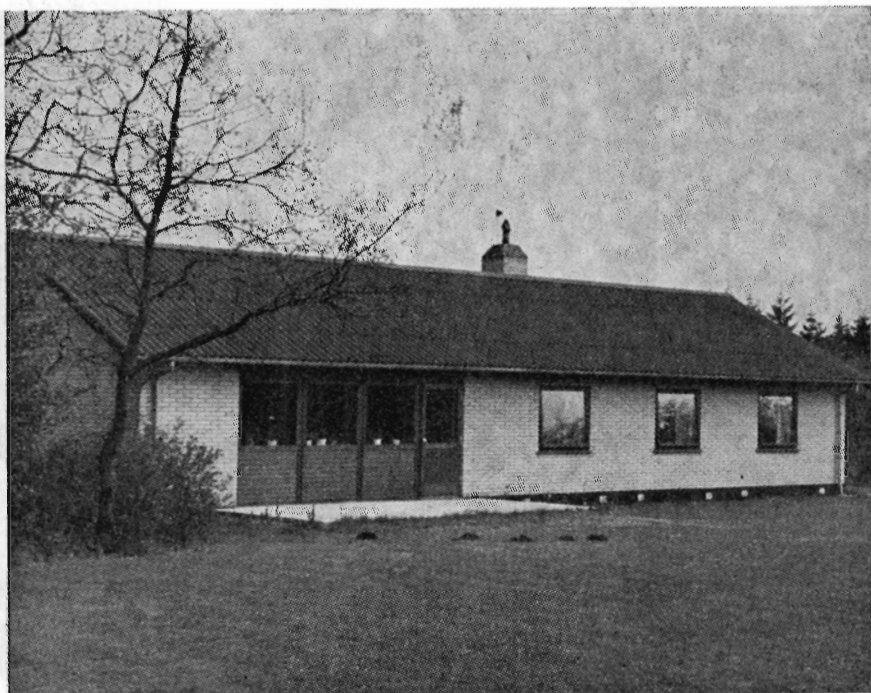

Ballum-Skast enge. Gammel sluse i fyldegraven ved Ballum diget i nærheden af Ballum sluse. Slusen skal nu ombygges og forstørres væsentligt.

forhøjes med den direkte stigning i lønninger. En væsentlig del af stigningen i omkostningerne ved læplantningen på kollektiv basis henstillede landbrugsministeriet, at lodsejerne påtog sig. Dette blev accepteret ved et møde mellem repræsentanter for lodsejere og landboorganisationer.

Der er i årets løb vedtaget ændringer i og tilføjelse til tre love, der berører Hedeselskabets arbejdsområder stærkt. Det er vandløbsloven, grundforbedringsloven og landvindingsloven. De to sidstnævnte love er slået sammen til en lov, der nu hedder: Lov om finansiering af grundforbedring og vandløbsregulering.

Den nye lov må i den nuværende udformning hilses med tilfredshed. Den bibeholder det væsentlige i de to tidligere love. Der er fortsat fortrinspanteret for grundforbedringslån, og herved gives der den likviditetsmæssigt svagere stillede landmand mulighed for til enhver tid at få sin jords grundforbedringstilstand bragt i orden. Der kan fortsat ydes statslån til fællesarbejder, og muligheden for at kunne få et projekt finansieret kan være mere væsentlig end tilskuddets størrelse. Statstilskuddet er nu under alle forhold fastsat

»Birkely«, nybygget skovarbejderbolig i Birkebæk plantage. Fot. 21/5-70.

til 25 % af samtlige udgifter. Hermed er der taget rimeligt hensyn til de panthavere, der skal rykke tilbage ved fortrinsprioritering, og til de lodsejere, der som mindretal ved en flertalsbeslutning om et fællesarbejde må acceptere et projekt imod deres ønske.

Desværre satte stoppet for bygge- og anlægsarbejder af 20. marts foreløbig denne lov i det væsentlige ud af funktion. Der er grund til at gøre landbruget opmærksom på den store risiko ved sådanne midlertidige arbejdsstop på dette område. Vandløbsreguleringer og dræningsarbejder gennemføres nu ved hjælp af kostbare specialmaskiner. Entreprenørerne har ofte måttet binde sig til store beløb til renter og afdrag til faste tider, og de må derfor trække maskinlet bort til opgaver uden for landbruget.

Den 1. april 1970 trådte de af folketinget vedtagne ændringer i vandløbsloven i kraft. Herved tilstræbes en skærpelse af kampen mod forureningen af vandløbene med det formål at bevare eller genoprette disses naturlige tilstand.

Det er selvsagt forbudt at tilføre vandløbene væsker, der kan skade vandløbet eller forurene det. I denne forbindelse fremhæves

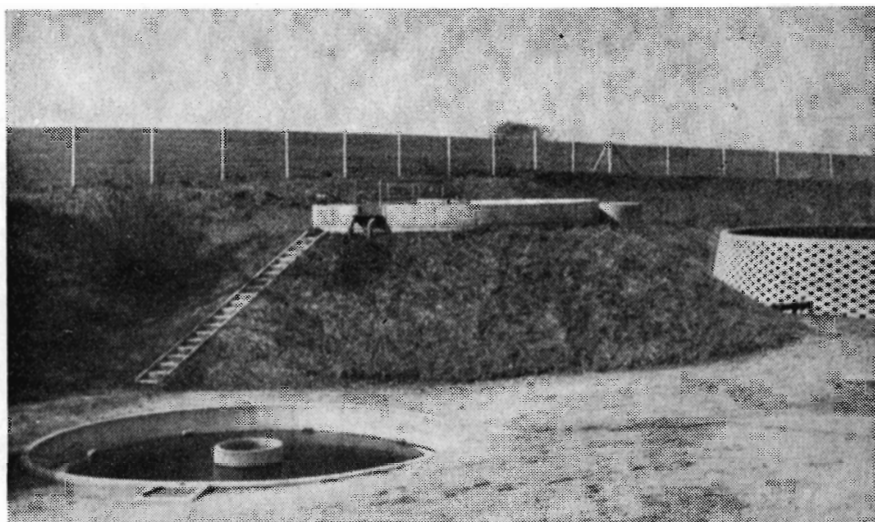
Birkebæk plantage afd. 29. Rødgran plantet 1890/91. Fot. 21/5-70.

det i loven, at det er forbudt at tilføre vandløbene ensilagesaft og ajle.

Loven forudsætter i øvrigt, at spildevand – med den fornødne godkendelse af en vandløbsret – kan føres til vandløbene. Landvæsenskommissioner behandler nu som 1. instans alle spildevandsager af en vis betydning, d. v. s. spildevand fra bebyggelser, virksomheder og fabrikker. Afløb fra brunkulslejer og dambrug må heller ikke uden landvæsenskommissionens godkendelse udledes i vandløbene eller i havet.

Den eneste undtagelse herfra er afledning af spildevand fra husholdninger og landbrugsbedrifter uden for samlede bebyggelser. Under husholdningsspildevand regnes afløb fra toiletter, når vandet har passeret en effektiv bundfældningstank. Udledning af dette spildevand må dog i intet tilfælde skade vandløbets naturlige tilstand.

Lovændringerne vil medføre, at der skal oprettes mange anlæg for rensning af spildevand, men man er klar over, at uden effektiv kontrol vil bestræbelserne for at opnå renere vandløb være forgæves. Loven foreskriver derfor, at amtskommunerne skal føre tilsyn

Rensningsanlæg for Gelsted på Fyn. Anlægget, der er et traditionelt mekanisk, biologisk rensningsanlæg, er dimensioneret for 2200 personer. Det består af sandfang, pumpeanlæg, forklaringskank med slamrådnerum (Trix-ultratank), lavt belastet nedringsfilter og efterklaringskank. Detailprojekteringen er foretaget af Nordisk Tricclair. Der føres kun almindeligt busspildevand til anlægget.

med alle offentlige spildevandsanlæg og primærkommunerne tilsvarende kontrollere de private anlæg. I kontrolforanstaltningerne indgår planer om udarbejdelse af oversigter over vandløbene og deres forureningskilder, således at de efter almene hensyn mest påkrævede rensningsforanstaltninger kan bringes først til udførelse.

Det er givet, at den påtænkte kontrol vil pålægge amter og kommuner en overordentlig stor arbejdsbyrde, der vil være sammenfaldende med, at der inden for andre lovområder, som f. eks. by- og egnspanlægning, bygningsvæsen, sundhedsvæsen og naturpleje stilles store krav til indsats.

Det er naturligt, at man inden for den kommunale administration ser et fremtidsmål i, at man inden for sin egen teknikerkreds har fornøden ekspertise til at klare aktuelle opgaver, og at man råder over fornøden laboratoriekapacitet.

Vi må imidlertid erkende, at vort lands aktuelle økonomiske situation tvinger til tilbageholdenhed med investeringer i den offentlige sektor og til at udnytte forhåndenværende ressourcer bedst muligt. Koordinering og samarbejde må udnyttes mest muligt.

En 60 årig rølggranbevoksning på mager hedejord i Midtjylland.

Det danske Hedeselskab har altid haft et nært samarbejde med ministerier, amter og kommuner, og vi er naturligvis også rede til efter evne at bistå i den nuværende situation med sagkyndige teknikere og med vort veludbyggede laboratorium. Ved fælles indsats kan en overgangstid klares, og der kan blive fornøden tid til at indhøste erfaringer om, hvordan man bedst tilrettelægger den endelige ordning.

Hedeselskabet har i årets løb deltaget i forhandlinger med institutioner og organisationer om problemer, som udviklingen har peget på nye løsninger af. Jeg skal her nævne nogle forhandlinger, som er ført med Statens Planteavlsudvalg om laboratoriespørgsmålet. Som det fremgår af vort regnskab, giver vort laboratorium igen i år et stort underskud. Hedeselskabets laboratorium er et så vigtigt led i det omfattende forsøgs- og forskningsarbejde, der udføres ved selskabets forskellige afdelinger, at vi må sætte alle kræfter ind på at bevare det intakt. Det er imidlertid ude for et misforhold mellem indtægter og udgifter, som er et problem for alle handelslaboratorier for tiden. Det mærkes også på den del af Statens Planteavlslaboratorium, der udfører jordbundsanalyser for private.

De to laboratoriers ledelser fortsætter forhandlingerne for at undersøge, hvordan kræfterne bedst kan koordineres. Statens Planteavlslaboratorium ophører om kort tid med at udføre almindelige jordbundsanalyser på merkantil basis, men det er nødvendigt, at vort førende videnskabelige jordbrugslaboratorium altid kan få sine videnskabelige undersøgelser prøvet i praksis, og her kan Hedeselskabets laboratorium yde en indsats. Dansk jordbrug får i stigende grad brug for videnskabelig forskning – også al den forskning, der kan præsteres på de to laboratorier.

Jeg begyndte min beretning med at udtrykke tilfredshed med det år, der er gået, og jeg vil slutte med at udtale begrundet tro på, at der i den kommende tid vil være brug for al den indsats, som Hedeselskabet gennem dets medarbejderkreds kan stille til rådighed for vort samfund. På et område vil jeg give udtryk for bekymring. Det førømtalte stop for igangsætning af grundforbedringsarbejder kan ikke undgå at berøre Mose- og Engafdelingen mærkbart. Jeg tror, at dansk landbrug skal være taknemmelig for, at projekteringsvirksomheden ikke er undergivet det frie erhvervs vilkår. Det ville ikke være let at fastholde en kvalificeret medarbejderstab ved en så speciel opgave under sådanne svingninger.

Udover de sædvanlige opgaver har året givet flere opgaver på det, jeg vil kalde tilgrænsende områder, end tidligere. Vi er i øjeblikket inde i store dræningsopgaver på Kastrup lufthavn, og vor maskinstation bistår telefonvæsenet med store kabelarbejder. Siden sidste årsmøde har vore medarbejdere bistået ved opgaver i Grøn-

land, har været i Afrika for at hjælpe danske ingeniørfirmaer med specialopgaver og nu sidst i Tyrkiet for at rådgive om udformningen af rekreative områder ved dette lands middelhavskyst.

Der er bud efter vore veluddannede medarbejdere, og jeg vil slutte med at bringe en tak til alle enkeltpersoner, firmaer og institutioner, der søger Hedeselskabets bistand, og til hele medarbejderstabten for målbevidst indsats. Vi bringer en tak til de bevilgende myndigheder og en særlig tak til landbrugsministeriet for tillid og beredvillig støtte. Vi går aldrig forgæves til vort ressortministerium om opståede problemer. Vi takker landbrugets og skovbrugets organisationer for godt samarbejde, og vi takker Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur og Statens forstlige Forsøgsvæsen og de mange konsulenter på de forskellige fagområder, som Hedeselskabet i årets løb har haft samarbejde med. Det danske Hedeselskab tilsiger disse organer fortsat tillidsfuldt samarbejde om opgavernes løsning.

Fra Hedeselskabets årsmøde

Hedeselskabets årsmøde i Herning den 23. juni gav, som tilfældet hvert år plejer at være, anledning til ret omfattende kommentarer i landets dagblade, men i år i noget videre udstrækning, idet kommentarerne opholdt sig ved de detaljer i årsberetningen, hvor direktør *Fr. Heick* beskæftigede sig med strukturændringerne, der er ved at blive trukket op både indenfor Hedeselskabets plantningsvirksomhed og for grundforbedringsvirkningen som følge af, at landvindingsloven er ophævet.

Årsmødet havde den sædvanlige gode tilslutning, da formanden for repræsentantskabet, kammerherre *Chr. Mourier-Petersen*, Ruggaard, åbnede mødet med et vedkommen og at foreslå afsendelse af den traditionsrige hilsen til Kong Frederik, der er Hedeselskabets protektor.

I årets løb er indtruffet en række dødsfald blandt funktionærer og repræsentantskabets medlemmer og andre, der er tilknyttet Hedeselskabet, og formanden nævnte disse. Det var: Forstander, botaniker *N. C. Nielsen*, civilingeniør *E. Steenstrup*, København, kontorchef i finansministeriet *Gudrun Povlsen*, overkonstruktør *Olav Vind*, Viborg, Kmh. *I. C. C. Grandjean*, Vennerslund, amtsvandinspektør *Tylvad*, Randers, overkonstruktør *Brügmann*, Viborg, og konstruktør

Johs. Nielsen, Odense. Formanden knyttede personlige mindeord til hver enkelt, inden han bad forsamlingen slutte sig til et — ære være deres minde.

Direktør Fr. Heicks beretning

blev forelagt i overensstemmelse med den til repræsentantskabet forud udsendte trykte gennemgang af årets begivenheder, men blev som sædvanligt kommenteret med en række aktuelle indskud.

Beretningen hilstes med stærkt bifald.

Forhandlingen

blev ikke langvarig i det åbne møde. Finansudvalgets formand, folketingsmand *Kr. Damsgaard*, lagde for med at spørge, om man fra de forskellige offentlige kontorer, f. eks. fra kulturministeriet, havde henvendt sig for at få Hedeselskabets specialister, forstfolk og kulturteknikere med ind i det store arbejdsprograms tilrettelægning, som stod for. Det er vist ikke med urette, når det siges, at Hedeselskabet har medarbejdere, der er særlig kyndige og uddannede i spørgsmål, der vedrører naturplanlægning og kampen mod forureningen. Kulturministeriet planlægger et team, og her bør både Hedeselskabet, statsskovvæsenet og klitvæsenet være placeret. Det vil afgjort være nyttigt for opgavernes rette løsning at få Hedeselskabet med. Det er et naturligt spørgsmål at rejse, om ikke Hedeselskabet her har nye opgaver, der i betydning ikke er mindre end hedens opdyrkning har været, og hvor selskabet kan blive foregangsmand.

Direktør *Heick* omtalte at afdelingschef Venov og laboratorieforsøger Frederiksen er medlemmer af udvalg nedsat af forureningsrådet, for at behandle de forskellige problemer, men direktøren føjede til, at hele forureningsproblemet er af så kæmpemæssigt omfang, at man ikke kan forestille sig, at det skal være Hedeselskabets teknikere, der skal være toneangivende. Hedeselskabet er med hensyn til løsning af forureningsopgaver langt inde i opgaverne omkring de mindre byer, hvor man forlængst er langt fremme og ofrer store beløb pr. indbygger i modsætning til f. eks. København og byerne langs kysterne, hvor omkostningerne pr. indbygger er meget beskedne. Med hensyn til naturplanlægning og -fredning færdes vi på tynd is, noget sorterer under landbrugsministeriet, og andet under kulturministeriet. Naturfredningsloven er kulturministeriets lov, og dette ministerium har bedt Hedeselskabet om at lade sig repræsentere i et udvalg, som skal beskæftige sig med denne lovs administration.

Statsskovrider *Hviid* glædede sig over direktør Heicks udtalelser om skovbruget. Der skal nok komme en tid igen, hvor vi vil mangle træ. Indenfor fællesmarkedet plantes der store arealer til efter nøje

økonomisk planlægning, men med vidtgående rekreative hensyn. Tages der økonomiske hensyn kan der opnås store resultater, som bliver noget helt andet og bedre og billigere end parkanlæg med rent rekreative formål.

Godsejer *A. Olufsen* takkede for Kr. Damsgårds udtalelser, idet han ville finde det rimeligt, at man ikke alt for ivrigt startede nye organisationer indenfor kulturministeriet, når allerede eksisterende organisationer som de af Kr. Damsgaard nævnte havde grundlag for på en rimelig økonomisk måde at arbejde med de store opgaver.

Konsulent *Bønding*, Viborg, havde med stor interesse bemærket, hvad der var udtalt om disse to store aktuelle problemer. Det, der hidtil har præget udviklingen f. eks. med hensyn til fredning er, at de interesserede har været så travlt optaget af at hindre, at der skete noget, at man glemte, at det måske var endnu vigtigere at bygge op. Det må være det mest rigtige, at det bliver fagfolk, der arbejder med fredningssager, og det kan her være på sin plads at gøre opmærksom på, at Viborg-Thisted amt efter den nye amtsinddeling er blevet et fattigt amt, men at det ligger inde med de største rekreative muligheder. Taleren bad Hedeselskabet prøve på at gøre sin indflydelse gældende, når amtets forhold kom for i problemerne omkring naturplanlægningen.

Godsejer *Schütte*, Eskjær, henstillede, at man på ny søgte at få gennemført tilskud til beplantning af dårlig jord. Sådanne tilskud kunne føre til sikkerhed for mange landbrugs fortsatte eksistens, og det burde ikke være tilladt at forringe en ejendom ved at frasælge beplantet jord.

Direktør *Heick* mente, at netop det, at det var vanskeligt at få gennemført en tilplantning, når en landmand sad økonomisk svært i det, kunne tyde på, at det var værd at vende tilbage til fortidens tilskudsregler.

I tilslutning til dette mindede direktør *N. Basse* om 30ernes slagord: Hver mand sin skov.

Beretningen toges derefter til efterretning, og de forskellige regnskaber og budgetter blev gennemgået og forelagt til godkendelse. Direktør *Heicks* omtale af de økonomisk ikke alt for lette forhold gav kun anledning til få bemærkninger.

Efter frokosten holdt afdelingschef *B. Steenstrup* et foredrag om aktuelle skovproblemer på baggrund af hans egne erfaringer gennem næsten 40 år ved Hedeselskabet. Foredraget vil blive gengivet i sin helhed i et senere nummer af dette tidsskrift.

Vedtægtsændring

I det påfølgende lukkede møde forelagdes og vedtoges vedtægtsændringer vedrørende formålparagraffen samt vedrørende de æn-

dringer, der er nødvendiggjort af omlægningen af amterne.

Den nye formulering af de pågældende paragraffer i vedtægten er optrykt andet steds i dette Tidsskrift.

Valgene

var alle genvalg, både til bestyrelse og repræsentantskab.

Næste års møde blev henlagt til Bornholm, hvor Hedeselskabet igennem en årrække har haft et mindre grundforbedringskontor, og tillige i årenes løb har løst en del plantningsopgaver.

Årsmødet sluttede med en fornøjelig middag på Hotel Eyde for mødets deltagere og en del indbudte gæster.

Den følgende dag gennemførtes, under ledelse af skovrider *Tøttrup*, Birkebæk, en vellykket rundtur i det store skovkompleks syd for Herning.

has.

Kalk- og mergelselskaberne

Stor tilslutning til det 60. årsmøde.

Skal der oprettes kalklagre i Sønderjylland.

Foreningen *De danske Kalk- og Mergelselskaber* samlede den 6. august, lidt senere på året end sædvanligt, godt et par hundrede repræsentanter for landets forskellige lokale foreninger til årsmøde i Bov Kro, nogle få kilometer fra Kruså.

Som sædvanligt deltog et stort antal damer, som under generalforsamlingen havde stor glæde af et besøg hos havebrugskonsulent *Marie Surlykke*, Rinkenæs.

Under årsmødet fungerede gdr. *H. C. Andresen*, Klipleve, som dirigent.

Formanden, gdr. *Lambert Hansen*, St. Hebo, indledte med i sin velkomsthilsen til årsmødet at takke afdelingschef *C. V. Schledermann Larsen*, Hedeselskabet, for indsigtfuld vejledning og hjælp igennem mange år. Afdelingschefen var nu gået af på grund af alder og afløst af *K. Sandahl Skov*, med hvem formanden glædede sig til et lige så godt kommende samarbejde.

Formandens beretning

gav i anledning af, at det i år er 60 år siden foreningen stiftedes en lille oversigt over foreningens virke i efterkrigsperioden med den hensigt derigennem at få en baggrund for den kommende tids arbejde.

Formanden for
De danske Mergelselskaber
gdr. Lambert Hansen,
St. Hebo

1952 blev året med de fleste virksomme selskaber, idet der da gennem 62 selskaber blev leveret 724.000 m³ mergel og 10.500 t kalk.

I femåret 1955-59 blev der i gennemsnit produceret og solgt 531.000 t beregnet som kulsur kalk, heraf omsatte selskaberne 157.000 eller 30 pct.

I det tilsvarende femår 1965-69 blev gennemsnittet 883.000 t, selskabernes andel 156.000 t eller 18 pct.

I 1969 leverede 35 selskaber 173.000 t eller 17 pct. af det samlede kalkmiddelforbrug, den totale produktion — der stort set er lig med forbrug — blev den hidtil største på ialt 1.026.000 t. Værdien af dette forbrug spredt på marken er ca. 44 mill. kr.

Ved årsmødet i 1960 kunne konsulent S. P. Sørensen konstatere et behov på 1 mill. t kulsur kalk, hertil nåede vi altså i 1969. Siden da er forbruget af flydende ammoniak øget med 100.000 t og kalk-ammonsalpeter med et tilsvarende kvantum. 75 pct. af samtlige udtagne jordprøver i Jylland viser kalktrang, som en konsulent udtrykte det fornylig — på dette område er der ingen fremskridt sket de sidste 15-20 år. — Vi haler ikke ind på kalkunderskudet.

Konsulent Niels Pedersen, Århus, sagde ved årsmødet i 1968, at man måske bør tilstræbe et samlet forbrug på henved 1,5 mill. t kulsur kalk, og i dag kan vi slå fast, at vi ikke blot bør tilstræbe, men at det vil være nødvendigt for at opnå en fortsat stigning i dansk landbrugs totale planteproduktion, at vi snarest når op på et forbrug, der tangerer dette tal. Nu er spørgsmålet — hvor ønsker selskaberne at placere sig. Vil man vise initiativ og ekspandere, eller vil man slå sig til ro med den nuværende placering mængdemæssig og se den procentvise andel af den samlede omsætning mindskes fra år til år. 1969 blev det hidtil bedste for produktion og udkørsel af kalk og

mergel med en stigning på 82.000 t kulsur kalk eller 9 pct. i forhold til året før.

Priserne på kalk af værk er stort set uændrede, måske endda lidt faldende, hvilket vidner om, at der af kalkproducenterne er udført et dygtigt rationaliseringsarbejde, og at der er konkurrence i produktionsleddet.

Transporten blev i 1969 nåleøjet. Der kunne være solgt mere kalk, hvis transportkapaciteten havde været større, og det får mig til at rejse spørgsmålet igen, om det i alle tilfælde er rigtigt at kalk-laderne ligger ved kalklejerne? Det får mig også til at rejse spørgsmålet, om det er ubetinget rigtigt at vi i Syd- og Vestjylland næsten har afskrevet mergel som grundforbedringsmiddel? I Ribe og Ringkøbing amter er der udkørt 79.000 m³ mergel, det er ca 20.000 m³ mindre end de nærmest foregående år, omregnet til kulsur kalk dækker mergel kun 3—4 pct. af forbruget. Det er næppe set ud fra et økonomisk synspunkt, at forbruget af mergel stadig stagnerer, idet prisen pr. t kulsur kalk spredt på marken ligger 3—4 kr. eller 10 pct. under samme mængde i kalk.

Finansministeriets garanti for lån i Nationalbanken efter mergel-loven er forhøjet fra 90 til 95 mill. kr.

Med virkning fra 1. oktober 1969 blev nye gebyrer vedrørende udpantninger lovfæstet. Gebyret er fastsat til 30 kr. for beløb indtil 3000 kr. Det var en overraskende stor stigning fra 5 til 30 kr. — Via landbrugsministeriet har jeg forsøgt om vi kunne blive fritaget for dette gebyr under henvisning til fortrinsretten, men det var der ingen mulighed for. Udpantning én gang årligt er tilstrækkeligt.

Det forløbne år har været et roligt arbejdsår for den beskedne del af det samlede landbrugsområde, vi i dag er samlet om. Vi bør ruste os til at møde morgendagens udfordring, som den må tegne sig her på tærsklen til 70erne.

Det må skønnes at strukturændringerne i dette tiår for vort erhverv vil blive af endnu større omfang end i det foregående tiår.

Det har op gennem 60erne været fremført utallige gange — at blot vi bliver medlem af E.E.C. er landbrugets problemer løste eller næsten da, til støtte herfor anføres de beløb landbrugets produktion kunne hjembringe mere i udenlandsk valuta. Vi bør nok i landbruget huske på, at vel betyder medlemsskab større værdi af en given produktion, medlemsskab betyder også bortfald af støtteordninger, det betyder afgifter til den fælles landbrugsfond, ja vi ved vel næppe i øjeblikket, hvordan de økonomiske vilkår vil blive, men ét ved vi sikkert, og heri ligger for mig det positive, vort hjemmemarked forstørres op fra 5 mill. til 250 mill. mennesker. Dette store marked er ingen støtteordning for dansk landbrug, det er en udfordring til

initiativ, handlekraft og konkurrence på alle felter indenfor produktion, produktudvikling og markedsføring. Det er en udfordring til den ungdom, der skal føre dansk landbrug videre. Det er en udfordring til os der lige i øjeblikket former erhvervets interne struktur. — 70erne bliver et spændende tiår.

Den faglige beretning

blev forelagt af konsulent S. P. Sørensen, Hedeselskabet, der viede forholdene i Sønderjylland i 50-året for Genforeningen en indgående omtale.

Før 1. verdenskrig havde der været store merglingsarbejder igang forskellige steder i landsdelen, men de blev afbrudt under krigen og materiellet anvendt til andet formål.

Efter Genforeningen i 1920 gik de landøkonomiske foreninger bistået af Hedeselskabet, i gang med en undersøgelse for at skaffe sig overblik over trangen til grundforbedring, afvanding og mergling. Hedeselskabet oprettede kontorer i Tønder, Haderslev og Åbenrå for afvandingsarbejderne, medens merglingsarbejdet blev ledet fra kontoret i Viborg ligesom nu.

Det første merglingsarbejde blev startet i Lundtofte herred i 1924. I løbet af 3 år blev der udkørt 118.000 m³ mergel fra Urnehoved mergelleje på sporbaner indtil 17—18 km fra lejet. Der blev foreløbigt kun oprettet det ene selskab. De økonomiske forhold var vanskelige. Det solidariske ansvar indenfor mergelselskaberne viste sig at være en hæmsko. De landmænd, som havde noget at risikere, turde ikke gå sammen med de dårligt stillede og risikere at komme til at betale for disse. Det måtte blive nødvendigt med et nyt økonomisk grundlag, dersom mergelarbejdet skule fortsættes ikke blot i Sønderjylland, men over hele landet, og dette nye økonomiske grundlag fik man med *lov om begunstigelser for mergelselskaber af 1. juni 1929*. Denne lov blev af uvurderlig betydning for mergelarbejdet.

Daværende formand for Lundtofte herreds mergelselskab, *Søren Jensen*, Lundtofte, sammen med landstingsmand Martin Sørensen, Peterslund og afdelingsleder I. P. Olesen. Hedeselskabet, har en stor del af æren for at loven blev vedtaget, og at mergelarbejdet påny blomstrede op.

Loven giver adgang til tinglysning med fortrinsret som for kommunale skatter, og hvert medlem hæfter kun for sin egen part foruden andel i fællesomkostningerne. Der kan lånes i Nationalbanken med statsgaranti.

I årene fra 1930 til 1940 blev Sønderjylland merglet gennem ca. 20 mergelselskaber. Særligt i årene 1930—36 blev der udkørt

meget store mergelmængder på sporbaner for en stor del på de smalsporede amtsbaner.

Fra 1940 til 1948 lå arbejdet igen stille på grund af 2. verdenskrig. Der kom så en opblomstring i 1949, 50 og 51, og for tiden virker der 2 kalkselskaber, men det er forholdsvis beskedne mængder disse omsætter, ialt kun ca. 10.000 t kalk pr. år.

Ud fra planteavlsberetninger og oplysninger fra selskaberne har jeg regnet ud, at der tilføres landsdelen 25—30.000 t kulsur kalk pr. år gennem kalkselskaber og landboforeninger, hertil kommer den mængde, der tilføres gennem helt private kanaler, så måske vi kommer op på 50.000 t kulsur kalk pr. år. Da det dyrkede areal er ca. 300.000 ha, svarer det til ca. 170 kg kulsur kalk pr. ha pr. år.

Kalkmiddelproduktionen i 1969 i hele landet svarede til den dobbelte mængde nemlig ca. 340 kg kulsur kalk pr. ha.

Disse tal viser, at de sønderjydske landmænd bruger mindre kalk end landmænd i det øvrige land, og konsulenternes advarende kommentarer tyder da også på, at man fra den side er klar over faren for, at kalktrangen vil brede sig i landsdelen.

Konsulent S. P. Sørensen fortsatte derpå med en oversigt over mergel- og kalkforbruget i 1969, således som det er udførligt omtalt i Hedeselskabets årsberetning og referat i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 10.

Regnskabet

blev forelagt af kassereren, Th. Mølholm, Hammershøj. Det balancerede med 11.378 kr. og udviste en kassebeholdning, der i årets løb var gået ned fra 6248 kr. til 5083 kr., hvilket gav kassereren anledning til at rejse spørgsmålet om kontingentforhøjelse. Det drøftedes at overføre nogle til rådighed værende renter fra Forsøgsfondens kapital, men en afgørelse blev udskudt til næste år.

Forhandlingen

blev ikke langvarig. Direktør *Fr. Heick* indledte med at pege på foreningernes betydningsfulde opgaver. Selv om det så ud til, at en hel del kalk fandt andre veje ud til forbrugerne end gennem selskaberne, så kunne dette måske tyde på en forbedret økonomi hos landbruget, og ihvertfald hjalp selskabernes eksistens til at stabilisere forholdene for de unge, der overtog ejendomme. Der ligger her en meget stor opgave, som direktør Heick ønskede held og lykke til at virke med ind i fremtiden.

De forskellige udtalelser samlede sig om formandens oplæg til en stillingtagen til, om man skulle søge oprettet kalklagre i Midt- og Sydjylland. Der var ikke enighed om et for eller imod, idet der var lige mange forskellige udtalelser.

Hovedindtrykket blev, at spørgsmålet var værd at få nøje undersøgt. Såfremt oplagring af kalk kunne gennemføres på et eller flere passende steder i Sønderjylland, således at transporten kunne gennemføres til passende tider, hvor den var billigst, og der derved kunne opnåes en billigørelse, kunne oplagring være til fordel for forbrugerne, fordi disse ville kunne udnytte muligheder for udbringning og hurtig betjening med kort varsel. Det blev i forbindelse hermed oplyst, at en lagerbygnings opførelse let løb op i beløb mellem en kvart og en halv mill. kroner, således at det ville blive en be- kostelig og fordyrende affære.

Det blev oplyst, at man i Tyskland lægger kalk på lager rundt i landet, forhandler til en bestemt ens pris og staten yder et fragttilskud, så kalkprisen er den samme overalt i Tyskland.

Formanden takkede for og kommenterede den viste interesse med at udtale, at det må have til følge, at foreningen søger sagen nærmere belyst. Det er måske muligt på en eller anden måde at opnå økonomisk støtte udefra til oprettelse af kalklagre.

Beretningen toges til efterretning og regnskabet godkendtes.

Valg

Til bestyrelsen genvalgtes *H. C. Andresen, Th. Mølholm, Hans Jensen, Ebbe Skammelsen og Frede Hansen*, medens gdr. *Hans Tylvad* nyvalgtes efter forslag af Trier Høj, der ikke ønskede at modtage genvalg under henvisning til sin alder. Formanden motiverede og fik forsamlingens tilslutning til en tak til *Trier Høj* for et mangeårigt godt arbejde i bestyrelsen.

Rud. Secher genvalgtes som revisor.

Dagen sluttede med en lang og begivenhedsrig tur langs Flensborg fjord til Sønderborg og tilbage til Dybbøl, hvor der både var forevisning, middag og mange gode taler.

has.

Vestjyllands Mergelforsyning havde rekordår

Den 15. juli havde Vestjyllands Mergelforsyning samlet repræsentanter fra de forskellige egne af Jylland til generalforsamling i Brande. Formanden, gdr. Trier Høj omtalte i sin beretning, hvorledes 1969 havde været et rekordår med hensyn til kalkproduktion. De anskaffede kostbare skrabere havde rationaliseret produktionen. Fra *Hillerslev* blev der leveret ialt 138.000 tons eller 11 pct. mere end

i 1968. I *Mjels* er der produceret 73.000 tons mod 67.000 tons året før. Begge steder er der udvidet og moderniseret. I *Klaabygaard* blev der kørt mere mergel ud end i mange år, navnlig til det store kredit-selskab, der dækker Marsken fra Bramminge til Tønder. Også fra *Damhuså* er der kørt mergel ud, men det må erkendes, at tendensen fortsat går mod at aftage kalk i stedet for mergel.

Kassereren K. Bloch-Nielsen, Billum, aflagde regnskabet. Drifts-regnskabet, der balancerede med 2.447.000 kr., udviste et overskud på 282.000 kr., men forinden var der afskrevet 270.000 kr. på materiellet. Der var solgt mergel for 354.000 kr. og kalk for 2.099 kr. Status balancerede med 3.899.000 kr. Baneanlæg og materiel var bogført til 1.080.000 kr., medens kalkværket i Hillerslev var opført med 521.000 kr. og i *Mjels* med 220.000 kr. overfor en ejendomsskyld på henholdsvis 728.000 kr. og 700.000 kr.

Forhandlingen blev ganske kortvarig, hvorefter beretning og regnskab godkendtes. Alle valg var genvalg, og dagpengene blev forhøjet fra 30 kr. til 50 kr.

Efter frokosten sluttede dagen af med en udflugt for de ca. 100 deltagere i sammenkomsten rundt i den smukke egn øst for Brande med bl. a. besøg på *Rørbækgaard*.

Ændringer i Hedeselskabets vedtægt

På Hedeselskabets repræsentantskabsmøde den 23. juni 1970 vedtoges en ændring af § 1 og § 6, stk. 2, i Hedeselskabets vedtægt. De nævnte §§ har herefter følgende ordlyd:

§ 1. Det danske Hedeselskab, hvis hjemsted og værneting er Viborg, har til hovedformål:

at medvirke ved skovplantning, skovdrift og læplantning, især i Jyllands hedeegne,

at bistå ved vandløbsreguleringer, at medvirke ved grundforbedrings- og kultiveringsopgaver samt kloakeringer, spildevandsrensning og hydrometriske undersøgelser,

at medvirke ved landskabspleje, herunder planlægning og udnyttelse af arealer til rekreative formål.

I tilknytning til hovedformålene kan Hedeselskabets arbejde på udvikling indenfor landbrug og skovbrug, og hvor selskabet har særlige betingelser derfor, optage andre opgaver af interesse for almenheden.

§ 6, stk. 2. 39 repræsentanter vælges blandt selskabets medlemmer for 6 år ad gangen og skal på den tid, valget finder sted, have

bopæl i følgende kredse: 5 i Nordjyllands amt, 5 i Viborg amt, 5 i Århus amt, 3 i Vejle amt, 4 i Ringkøbing amt, 3 i Ribe amt, 4 i Sønderjyllands amt, 2 i Fyns amt, 2 i Storstrøms amt, 2 i Vestsjællands amt, 1 i Roskilde amt, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Københavns amt — København og Frederiksberg kommuner og 1 på Bornholm.

I få ord ...

I audiensen den 17. august takkede direktør *Fr. Heick* for Kommandørkorset, som var tildelt ham i forbindelse med Landsorganisationen Venstres jubilæum. Ved samme audiens takkede medlem af Hedeselskabets repræsentantskab, konsulent Bønding, Viborg, for udnævnelsen til ridder af Dannebrog.

Konsulentbesøg på Hedeselskabets laboratorium

Den 13. august var 40 jyske planteavlskonsulenter på besøg ved Hedeselskabets laboratorium. Direktør *Fr. Heick*, forstander *Aage Henriksen*, Statens Planteavlslaboratorium, Lyngby, og laboratorieforsker *J. Frederiksen* indledte en diskussion om aktuelle problemer i forbindelse med jordbundsanalyser og andre analyser. I denne forbindelse blev det oplyst, at Statens Planteavlslaboratoriums afdeling i Vejle pr. 1. juli er ophørt med at analysere jord for land- og havebrugets praksis.

A/S Beplantningsselskabet Staushedede giver i år 20 pct. udbytte. Driftsregnskabet balancerede med 106.580 kr. og udviste et overskud på 11.431 kr., hvoraf 4427 kr. overførtes til næste år. I årets løb var hugget 1059 m³ træ, hvoraf 324 m³ solgtes som tømmer.

På den afholdte generalforsamling udtalte formanden, gårdejer *N. Jensen*, Granhøjgård, nogle smukke mindeord om *K. A. Bundsgård*, der var afgået ved døden. I 45 år havde han været formand for selskabet og øvet en meget stor og værdifuld indsats for plantningssagen.

— vi står lige!

Redaktør Ole Vinding havde den 23. august en meget underholdende samtale med direktør Heick i radioen. Der faldt mange gode bemærkninger, ofte med både vid og af høj karat. Bl. a. omtalte Ole Vinding vandløbsreguleringerne og landbrugets forening af de samme vandløb.

— Ja, sagde direktør *Heick*, jeg husker godt, hvordan vi som drenge kunne bade i krystalklart vand i Kongeåen. Nu ser det jo nok lidt anderledes ud, men husk så på, at samtidig med forandringen er skudt en driftig og produktiv industriby som Vejen op. I gamle dage blev skarnkasserne med W.C.-spandene imidlertid brugt til at gøde markerne med — nu går affaldet direkte, hvorhen tror De?

Hedeselskabet får konsekvent klø, når det løser opgaver, der bliver stillet det om projekter til udretning af vandløb for at imødekomme landbrugets ønske om at få saneret højproduktiv jord — derimod glemmes det i iveren, at

det i realiteten er byerne, der bærer det tunge ansvar for forureningen af vore vandløb. Alt det, der før gik ud på markerne, hældes nu gennem kloakerne ud i vandløb og fjorde.

Disse bemærkninger faldt knapt så stærkt udformede i ord, de blev sagt med lune, og Ole Vinding kvitterede da også med: Nu står vi lige.

I 1969 steg produktionen af spånplader i Vesteuropa til 9 mill. kubikmeter mod 7,6 mill. i 1968. En tredjedel heraf produceres i Vesttyskland. Forbruget ligger højt med 34,4 kg pr. indbygger. Nr. 2 er Norge med 33,1 kg, Sverige følger med 31,6 kg og Danmark med 29,3 kg pr. indbygger. I Storbritannien var forbruget i 1969 kun 7,1 kg pr. indbygger.

I Norge drænedes i 1968 med 18.000 km drænrør med en total-bekostning på gennemsnitlig 3,50 kr. pr. m. I dette forbrug er regnet et forbrug af 6,75 mill. meter teglrør, hvoraf 3,85 mill. meter var importeret hovedsagelig fra Danmark. Teglørforbruget udgjorde ca. 35 pct. af det totale drænrørsforbrug, således at resten var gennemført med anvendelse af plastrør, ialt 11,5 mill. meter plastrør, alle fremstillet i Norge. Plastrørsforbruget var nul i 1960, men udgør altså nu ca. 65 pct. af hele drænrørsforbruget.

Gennemførelsen af en norsk standard for plastrør allerede i 1967 medførte omgående en meget stor stigning i forbruget. Som i Danmark anvendes også i Norge glasuld i stor stil som filter om plastrør, fortæller »Ny Jord« nr. 3 — 1970.

Hedeselskabets forsøgs- og forskningsvirksomhed foretog efter Hedeselskabets årsmøde besigtigelse af nogle af Hedeselskabets jordbehandlingsforsøg i Sydvestjylland og sluttede turen med et besøg på Mandø. Herunder var der også lejlighed til at se på de arbejder i Vadehavet, som Statens Jordlovsudvalg har i gang, og hvor bl. a. også Hedeselskabets maskincentral medvirker med svært materiel. Civilingeniør Th. *Claudi Westh*, Statens Jordlovsudvalg, og civilingeniør *M. Høst Madsen*, Hedeselskabet, orienterede samtidig udvalget om de overvejelser og planer, der er i gang angående Vadehavet mellem Fanø og Mandø.

Udvalgets medlemmer er: Rektor, professor, dr. H. C. Aslyng, Landbohøjskolen, professor N. J. Dahl, som repræsentant for Danmarks tekniske Højskole, forstander, lic. agro. Lorenz Hansen, Statens forsøgsvirksomhed i plantekultur, konsulent Johs. Olesen, De samvirkende danske Landboforeninger, konsulent Niels Pedersen, De samvirkende danske Husmandsforeninger, afdelingschef, civilingeniør Niels Venov, laboratorieforstander, civilingeniør Jens Frederiksen og distriktsbestyrer, agronom J. Alsted, Hedeselskabet.

Det forstlige forsøgsvæsen har udsendt et nyt hæfte til bind 32. Det indeholder bl. a. en afhandling af *N. Holstener-Jørgensen* om »Gødningsforsøg i seks jyske rødgranplantager«. Det drejer sig om korttidige forsøg, der er anlagt i 1965 og målet med dem var, at de skulle give en generel orientering om, hvilke næringsstoffer, man kan forvente udslag for i det jyske sandjordsområde, og det her foreliggende er en supplerende af flere tidligere orienteringer.

I samme hæfte offentliggøres også en afhandling af Erik Holmsgaard og Bent Jakobsen om barktykkelser og barkprocenter. Desuden er der en meddelelse om en af *H. Holstener-Jørgensen* og *N. J. Larsen* foretagen undersøgelse om: Nedbør, afstrømning og beregnede fordampningsværdier for et område i Knuthenborg park.

Det norske Myrselskab, som på sit program har en undersøgelse af alle moser i Norge, har afsluttet arbejdet i Rana herred i Nordlands fylke. I herredet, der omfatter i alt 4462 kvm, d.v.s. omtrent som Ringkøbing amt, findes godt 5000 ha mose, hvoraf dog kun halvdelen findes i lavlandet, medens resten er beliggende i højfjeldet og unddrager sig eventuel udnyttelse. I beretningen om arbejdet har konsulent *Per Hornburg* gjort rede for de enkelte moseområders beskaffenhed og for mulighederne for deres anvendelse til opdyrkning eller skovplantning samt for ganske enkelte arealer for deres udnyttelse til tørveskæring. Som noget nyt er der i forbindelse med moseundersøgelserne foretaget observationer og vurderinger af de forskellige landskabsområder, herunder mosernes betydning for produktionen af vildt (ryper, tjur, ænder m. m. og elg). Dette arbejde er fremkaldt af den øgede interesse, der også i Norge er for værn af naturen og dens rekreative betydning.

A. K.

Lynghønning, blåbær og tyttebær

Lyngen begyndte i år at blomstre meget tidligt og blev ved længe, så det gav løfte om et godt træk for bierne. Hønninghøsten på lyngen har dog været meget spredt, men betegnes som gennemgående god, idet vejret også har været med i næsten hele perioden.

I plantager og egekrat har blåbærrene været så talrige, som det ikke huskes, at tilfældet har været i en meget lang årrække. Besværet med at plukke blåbær har alligevel medført, at udbudet ikke har været stort, så priserne steg, en kiloprís på 8—9 kr. var ikke ualmindelig, og alligevel blev bærrene næsten revet ud af hænderne på sælgerne.

Tyttebær har der også været mange af. Den tørre og varme forsommer, hvor der kun var nattefrost på meget få steder, førte til en noget længere og kraftigere blomstringsperiode end sædvanligt, og modningstiden blev tilsvarende strakt over længere tid.

På *Kongenshus* er der i 1970 blevet plukket overordentlig mange bær. Da der blev solgt plukkekort er det ikke muligt at kontrollere mængden, der er plukket, men det var ikke usædvanligt, at en plukkerske på en dag kunne plukke op til 25—30 kg. Fra andre store heder og fra plantageudkanter berettes om lignende forhold. Tyttebærprisen afveg i år ikke meget fra tidligere år. Opkøberne betalte ca. 3 kr. pr. kg og udsalgsprisen blev tilsvarende 6—8 kr. pr. kg.

Mindesten for H. Øllgaard

I januar 1969 afgik Ølgod-egnens foregangsmand på plantningssagens område, den da 80-årige lærer H. Øllgaard, ved døden. I taknemmelig erindring om hvad H. Øllgaard havde betydet for egnen, har egnens beboere nu rejst en smuk mindesten for ham i anlægget »Hejbøl Knap«, der er en del af Hejbøl plantage. Stenen afsløredes den 29. august. *Salomon Frifelt* og lokalhistorikeren *H. K. Kristensen*, Varde, talte.

Store tal

Finska dagbladet meddeler, at Finland skal yde teknisk bistand til udbygning af nye enorme træforædlingsfabrikker i Sibirien. Alene i Bratsk i nærheden af Irkutsk skal de nuværende fabriksanlæg udvides til daglig at kunne forbruge 20.000 kubikmeter råtræ. Under Bratsk er der træ fra 6,5 mill. ha skov at arbejde med, og de er anslået til at rumme 400 mill. kubikmeter.

VANDINGSANLÆG

OMGÅENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes.
- ★ fordi det er dansk arbejde

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (05) 95 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

Omhyggeligt behandlede **skovplanter** i værdifulde provenienser

DANPLANEX
PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christensen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
Jordbrugskalk og
føderkridtmel

Hedeselskabets Centralplanteskole

Tvilum Skovgaard . Faarvang

Telefon (06) 87 21 11 nr 1

- Planter af hårdføre racer til skov, læ.
- hæk, vildtremiser og sommerhusgrunde.

Rødkjærsbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærsbro (06 - 65 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT %
8920 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Husmandsbrandkassen for Danmark

Husmændenes ulykkes- og ansvarsforsikring

Nørre Voldgade 16 - København K

J. C. Halvorsen & Søn

Krogsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Tlf. (06) 14 59 99

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Kjellerup Betonvarefabrik v. J. T. Birk

Telf. (06) 88 10 45. Efter kl. 17: Telf. Rødkjærsbro (06 - 65 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50 *

Ti sluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende.

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 07 32 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 07 17 12 14

A/S N. SKYTTE

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (06) 62 62 88

ALT I ELEKTRICITET

Frøviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

Stenvad

Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør

ALTID LEVERINGSDYGTIG

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:

Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelselskab

Udnyttelse af lokale lejer
og tilrettelægning af
mergelleverancer

Moderne grab-materiel til rådighed

Levering af højprocentlig mergel fra egne lejer

Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter

fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:

Trier Høj, formand, Vostrup, tlf. Lønborg (073 - 7 31 11) 43

Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (052 - 2 05 77) 66

Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (073) 5 03 96

flagstænger i alle længder

leveres færdige, høvlede og pudsede, lige til at male samt forsynet med hånddrejet knop og varmforzinket skødeklamp. Behandlet enten med farveløs »Goriot« eller TRYK-imprægneret. Rekvirer venligst brochure med priser.

HESELSKABET
BRANDE
TELF. (07) 18 10 88

JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

Faxe. Hadsund. Svenstrup J.

AKTIESELSKABET

FAXE KALKBRUD

Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16 1220 København K Telefon 01 54 Minerva 7500

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for **genplant-
ningsværdien** for nåletræsplan-
tager overalt i Danmark. - Ind-
skud én gang for alle 2 kr. pr.
ha, dog ikke under 5 kr. pr.
forsikring.

Årlig præmie og maksimum-
erstatning:

0,75 kr. pr. ha.... 1050 kr.
1,00 kr. pr. ha.... 1400 kr.
1,50 kr. pr. ha.... 2100 kr.
3,00 kr. pr. ha.... 4200 kr.

Vedtægter og indmeldelses-
blanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR

I VIBORG

Telefon (06) 62 61 11

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for **træmasse-
værdien** i nåletræsplantager
overalt i Danmark - den nød-
vendige supplerende forsikring
for træmassens stadig voksende
værdier.

Alle oplysninger fås hos
Nationals hovedagenturer, samt-
lige inspektorater eller ved
direkte henvendelse til

HOVEDKONTORET

Forsikringshuset,

Holmens Kanal 22,

KØBENHAVN K,

Telefon (01) 15 75 65

Alt i betonvarer

efter D. S. 400 til
vandløbsreguleringer og
afvandingsarbejder

Spunsplanker

Trekantmærke nr. 20.

»LØVEN«

Betonvare- og mørtelfabrik
Skjern - Telefon (07) 35 12 44

AKTIESELSKABET

MIDTBANK

**Drænrør
Mursten
Tagsten
Romadæk**

Bøgild Teglværk Gjern Teglværk
Feldborg Teglværk Lynghøjs Teglværk
A/S De forenede Tegl- Lysbro Teglværk
værker Paarup Teglværk
Vinderslevgaard Teglværk

**TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG** a. m. b. a. - Torvet 14 - Tlf. (06) 82 12 00

Til alle slags bygninger:

DANSK ETERNIT

Tag- og vægbeklædning

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

Salgskontor:

Nr. Farimagsgade 15, Kbh. K
Telefon: Minerva (01 54) *2222

**Viborg
Andels-
Svine-
slagteri**

Vore udsalg
bringes i
erindring
Telefon (076 1)
137 og 779

Hvem kan konkurrere med 880? Ingen!

Ingen anden traktor i klassen omkring 48 HK (DIN) har det samme komplette udstyr som DAVID BROWN 880 - til den samme lave pris!
Prøv at sammenligne - en demonstration er det bedste bevis!

Ring og aftal tid for en demonstration med den lokale DB-forhandler eller en af vore salgsinspektører:

Sv. Christoffersen, Ålborg, (08) 13 51 23
Jørn Olsen, Silkeborg, (06) 82 26 32
W. Grennegaard, Sorø, (03) 83 18 18

DAVID BROWN TRAKTOR A/S

DAVID BROWN TRAKTOR A/S
4000 Roskilde,
Tlf. (03) 35 54 50

Datterselskab af
David Brown
Corporation Limited

DAVID BROWN 1200
73 HK (DIN) KR. 29.900
DAVID BROWN 990
56 HK (DIN) KR. 25.700
DAVID BROWN 880
48,5 HK (DIN) KR. 21.450

Alle priser er vej- og excl. moms.

12 fremgear + 4 bagegear • 10 kørehastigheder til markarbejde • 5 kørehastigheder i mælkestrøkerområdet • Helt uafhængigt fladdrivskræftled • Sikkerhedsstart • Trinløs vægtforlængning (T.C.U.) • Dobbeltvirkende automatisk dybdekontrol • Højdekontrol • Stor frihøjde • Kraftig monteringsramme • Mekanisk redskabslav • Justerbar sankventil • Lillifolienørgde • 41 ltr. • Håndbremse • Bagdæk: 12 x 39